

ВОСИТАЧИЛИК ШАРТНОМАСИНИНГ ТУШУНЧАСИ ВА МОҲИЯТИ

Раззоқов Абдулазиз

Хуқуқ магистри

АННОТАЦИЯ

Фуқаролар ва юридик шахслар ўзларига тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятларини ўз хоҳиш ва манфаатларидан келиб чиқиб ўзлари ёки вакил орқали амалга оширишлари мумкин. Бунда шахс ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини амалга оширишни бошқа шахсга топшириши шартномалар орқали амалга оширилади ва вакиллик ҳамда топшириқ шартномасига асосланади. Бироқ, шахс ўзига тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятлар ҳар доим вакил орқали ўз номидан амалга ошира олмаслиги мумкин. Ижтимоий ҳаётнинг муайян бир соҳасидаги фаолиятни амалга оширишда шахс объектив ёки субъектив сабабларга кўра бевосита қатнаша олмаслиги ёки вакил ёрдамида иштирок эта олмаслиги мумкин. Масалан, қурилиш материалларини сотиб олишда фуқаро мазкур соҳада етарли билим ва тушунчага эга бўлмаганлиги сабабли бошқа шахсга ўзи учун уларни сотиб олиб беришни топшириши мумкин. Бу ҳолатда қурилиш материалларини харид қилиши шартномасини тузиши мажбуриятини олган шахс воситачи ҳисобланади ва битимни ўз номидан бироқ топшириқ берган шахс – комитент ҳисобидан тузади. Бу эса ўз навбатида, воситачилик муносабатларининг замонавий воқеъликлардан келиб чиқиб тартибга солиниши ҳамда рақамли реаллик шароитида амалга оширилаётган воситачилик хизматларининг ҳуқуқий асосларини ишлаб чиқишни тақозо этади.

Калит сўзлар: *воситачилик, шартнома, вакил, топшириқ берувчи, тарафлар, хизмат кўрсатиши, савдо, ҳуқуқ ва мажбуриятлар.*

ПОНЯТИЕ И СУЩНОСТЬ КОМИССИОННОГО ДОГОВОРА

АННОТАЦИЯ

Граждане и юридические лица могут осуществлять свои права и обязанности исходя из своих пожеланий и интересов самостоятельно или через представителя. В этом случае переход прав и обязанностей лица к другому лицу осуществляется посредством договоров и основывается на договоре представительства и поручения. Однако лицо не всегда может осуществлять свои права и обязанности от своего имени через представителя. Лицо может быть не в состоянии участвовать непосредственно или

участвовать с помощью представителя по объективным или субъективным причинам. Например, приобретая строительные материалы, гражданин может поручить их приобретение другому лицу, так как не обладает достаточными знаниями и пониманием в этой области. В этом случае лицо, обязующееся заключить договор купли-продажи строительных материалов, является посредником и заключает сделку от своего имени, но за счет лица, давшего распоряжение, - доверителя. Это, в свою очередь, требует регулирования медиативных отношений с учетом современных реалий и разработки правовых основ медиативных услуг, реализуемых в цифровой реальности.

Ключевые слова: посредничество, договор, представитель, доверитель, стороны, услуга, сделка, права и обязанности.

КИРИШ

Воситачилик шартномаси хизмат кўрсатишга оид шартномалар тизими га мансуб ҳисобланади ва бунда воситачи комитент кўрсатмаларига мувофиқ ўз номидан лекин комитент ҳисобидан бир ёки бир неча битимларни тузади. Хизмат кўрсатишнинг бу турида воситачи томонидан учинчи шахс учун ҳуқуқий оқибат туғдирадиган юридик ҳаракат содир этилади. Воситачилик ёрдамида мол-мулкни пулли реализация қилишга доир келишувлар амалга оширилади. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак у савдо воситачилиги муносабатини расмийлаштиради. Профессинал савдо воситачиси (воситачи) иштирокчи сотувчи (ишлаб чиқарувчи) ва сотиб олувчи (истеъмол қилувчи) ликдан ва яна контрагентларни топиш улар билан тузилган келишувларни расмийлаштириш ва бажаришдан ҳам озод этади. Масалан, халқаро савдо муносабатларида ишлаб чиқарувчилар (экспортер) ёки истеъмол қилувчилар (импортер) халқаро контрагентлар билан олди-сотди ишларида халқаро бозорда воситачи иштирокида иш кўрадилар.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 832-моддасига мувофиқ, воситачилик шартномаси бўйича бир тараф (воситачи) иккинчи тарафнинг (комитент) топшириғи бўйича ўз номидан, бироқ комитент ҳисобидан бир ёки бир неча битимни ҳақ эвазига тузиш мажбуриятини олади. Воситачилик шартномасининг моҳияти шундаки, бунда бир шахс – воситачи иккинчи шахс – комитентга муайян битимларни тузиш бўйича хизмат кўрсатади. Воситачилик шартномасининг предмети бўлиб, воситачи кўрсатадиган хизмат ҳисобланади. Масалан, воситачи комитентга тегишли

буюмни сотиб бериш хизматини кўрсатиши шартнома предметини ташкил этади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Воситачилик шартномасининг моҳиятини аниқлашда унинг турдош шартномалардан фарқли жиҳатларини кўриб чиқиш лозим бўлади. Маълумки, воситачилик шартномасига яқин шартномалар жумласига топшириқ шартномаси, мол-мулкни ишончли бошқариш шартномалари киради. Топшириқ шартномаси ҳам воситачилик шартномаси каби ўзида учинчи шахснинг муайян топшиғирини бажариш хизматини ифодалайди. Албатта бунда воситачи ва вакил бажарилиши лозим бўлган юридик ҳатти-ҳаракат ва битим соҳаси бўйича муайян билим ва малака эга бўлиши талаб этилади.

С.Б.Бобоқуловнинг фикрича топшириқ шартномаси бўйича қонунга зид бўлмаган ҳаракатлар юзасидан топшириқ берувчининг берган топшириғини вакил амалга оширса, воситачилик шартномаси бўйича воситачи фақатгина фуқаролик муомаласида бўлиши мумкин бўлган буюмлар юзасидан савдо-сотик қилишда воситачилик қилиш мумкин¹. Бу ўринда С.Б.Бобоқулов воситачилик шартномасини фақат савдо-сотик қилиш бўйича битимлар тузиш билан боғлаши баҳсли характерга эга. Бинобарин, ФКда воситачилик шартномасига берилган таърифда шартноманинг айнан қайси соҳадаги битимлар тузиш хизматини амалга оширишга қаратилганлиги белгиланган. Шу сабабли воситачилик савдо-сотик битимлари билан бирга, иш бажариш ва хизмат кўрсатиш битимларини тузишга ҳам қаратилиши мумкин.

Воситачилик шартномаси қуйидаги ҳолатлар бўйича топшириқ шартномасидан фарқ қилади:

1. Бажарилиши лозим бўлган кўрсатмалар ва кўрсатиладиган хизмат мазмуни ва моҳиятига кўра. Агар топшириқ шартномаси бўйича вакил муайян юридик ҳаракатларни амалга ошириш топшириғини олса, воситачи фақатгина бир ёки бир неча битимни тузиш кўрсатмасини олади. Масалан, топшириқ шартномасига кўра вакилга мол-мулкни бошқариш ва у билан боғлиқ барча юридик ҳаракатлар(мол-мулкни эгаллаш, фойдаланиш, мол-мулкни ижарага бериш, мол-мулк юзасидан тўловларни амалга ошириш, мол-мулкка нисбатан ҳуқуқларни ҳимоя қилиш, бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш юзасидан даъво

¹ Фуқаролик ҳуқуқи. Иккинчи қисм./Ҳ.Раҳмонқулов ва И.Зокировларнинг умумий таҳрири остида.-Тошкент: Илм Зиё, 2008.-465 б.

кўзгатиш ва шу кабилар) амалга ошириш ҳуқуқи берилса, воситачига фақатгина мол-мулкни сотиш шартномасини тузиш кўрсатмаси берилади.

2. Вакил топшириқ шартномаси бўйича барча ҳаракатларни топшириқ берувчи номидан амалга оширса, воситачи битимни ўз номидан тузади. Бунда вакил амалга оширган ҳаракатлар учун ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг унинг ўзи учун эмас, балки топшириқ берувчи учун вужудга келади. Воситачилик шартномасида воситачининг учинчи шахс билан тузилган битим юзасидан ҳуқуқ ва мажбуриятлар комитенда воситачидавужудга келади. Зеро, ФКнинг 832-моддаси 2-қисмида белгиланганидек, воситачи томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича, гарчи битимда комитентнинг номи тилга олинган ёки у битимни бажариш бўйича учинчи шахс билан бевосита муносабатларга киришган бўлса ҳам, воситачи ҳуқуқларга эга бўлади ва зиммасига мажбурият олади.

3. Топшириқ шартномасида ҳам, воситачилик шартномасида ҳам барча ҳаракатлар топшириқ берувчи ва комитент ҳисобидан амалга оширилади. Бироқ топшириқ шартномасида вакил амалга оширадиган юридик ҳаракатлар мол-мулкка нисбатан умумий қилиб белгиланса, воситачилик шартномаси муайян муддатга ёки амал қилиш муддати кўрсатилмаган ҳолда, қайси ҳудудда бажарилиши кўрсатилган ёки кўрсатилмаган ҳолда, комитент воситачига топширган комитентнинг манфаатларини кўзлаб ва унинг ҳисобидан битим тузиш ҳуқуқини учинчи шахсларга бермаслик ҳақида мажбурият олган ҳолда ёки бундай мажбуриятни олмаган ҳолда, воситачилик нарсаси бўлган товарларнинг ассортименти хусусида шартлар қўйилган ёки қўйилмаган ҳолда тузилиши мумкин.

4. Топшириқ шартномасида вакилнинг ҳаракатлари текинга ёки ҳақ эвазига амалга оширилса, воситачилик шартномаси ҳар доим ҳақ эвазига амалга оширилади. Чунки, ФКнинг 833-моддасига кўра, комитент воситачига ҳақ тўлаши, воситачи битимнинг учинчи шахс томонидан бажарилиши учун кафолатни ўз зиммасига олган (делькредере) ҳолларда эса шартномада белгиланган миқдорда қўшимча ҳақ ҳам тўлаши шарт.

Воситачилик шартномасининг мақсади товарларни савдо-сотиқ қилишда тарафларга қулайликлар яратиш, ўзига тегишли бўлмаган буюмлар билан чекланмаган миқдорда савдо-сотиқ қилишда, воситачиликка кенг имконият яратиб бериш ҳисобланади ². Воситачилик шартномасини бугунги бозор муносабатлари шароитида кенг қўлланилаётган бўлсада, ушбу муносабатларни

² Ўша ерда

тартибга солишга қаратилган қонун ҳужжатлари такомиллаштиришни талаб қилади. Хусусан, воситачиликни амалга ошириш соҳаларидан келиб чиқиб, фаолиятнинг ушбу турини лицензиялаш масалалари қонун ҳужжатларида белгиланмаган. Шу муносабат воситачилик хизматини тартибга солувчи қонун нормаларини такомиллаштириш мақсадга мувофиқдир.

Воситачилик шартномасининг моҳияти

Фуқаролик ҳуқуқи субъектларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини амалга оширишда учинчи шахсларнинг иштироки фуқаролик ҳуқуқи фанида ва иқтисодий муомала тизимида ўзига хос ўринга эга ҳисобланади. Бинобарин, шахснинг ўзига тегишли субъектив ҳуқуқларини амалга ошириш имконияти ва салоҳиятига эга бўлмаслиги ёхуд унда шунга хоҳиш ва истакнинг мавжуд эмаслиги унинг ҳуқуқлари бекор бўлиши ёки барҳам топишига олиб келмайди. Шу билан бирга шахсга тегишли ҳуқуқларнинг у томонидан амалга оширилмаслиги ушбу ҳуқуқлар муомаласига ҳам тўсқинлик қилмайди³.

Маълумки фуқаролик ҳуқуқ субъектларга ўз ҳуқуқларини учинчи шахслар орқали амалга ошириш имкониятини беради ва бунда турли хилдаги фуқаролик-ҳуқуқий конструкциялар айнан мазкур ҳолатга қаратилган. Хусусан, ФКнинг 9-моддасида фуқаролар ва юридик шахслар ўзларига тегишли бўлган фуқаролик ҳуқуқларини, шу жумладан уларни ҳимоя қилиш ҳуқуқини ҳам ўз хоҳишларига кўра тасарруф этишлари белгиланганлиги субъектларнинг ҳуқуқларни амалга оширишда эркин ва ўз хоҳишларидан келиб чиқиб, фуқаролик қонунчилигида белгиланган усуллар ва воситалардан фойдаланиш мумкинлигини англатади.

Фуқаролик қонунчилигида ўз ифодасини топган субъектга тегишли ҳуқуқларни шахснинг бевосита ўзи эмас учинчи шахслар томонидан амалга оширилишини белгиловчи конструкцияларга вакиллик, ишончнома, топширик шартномаси, мол-мулкни ишончли бошқариш, воситачилик шартномаси, агентлик шартномаси ва бошқаларни киритиш мумкин. Мазкур шартномавий-ҳуқуқий тусдаги конструкциялар ўз моҳиятига кўра учинчи шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини амалга ошириш ва ҳимоя қилишни назарда тутаяди. Бироқ, ушбу конструкциялар орасидан воситачилик шартномасигина ўзга шахсга тегишли ҳуқуқларни ўз номидан амалга оширилиши билангина алоҳидалик касб этади. Бу ҳолатда ФКнинг 832-моддасида воситачилик шартномасига берилган таърифдан англашилади. Мазкур нормага мувофиқ, воситачилик

³ Фақатгина айрим турдаги шахсий-номулкий ҳуқуқларни амалга оширишда ҳуқуқдор субъектнинг шахсий иштироки ва ҳаракати талаб қилинади.

шартномаси бўйича бир тараф (воситачи) иккинчи тарафнинг (комитент) топшириғи бўйича ўз номидан, бироқ комитент ҳисобидан бир ёки бир неча битимни ҳақ эвазига тузиш мажбуриятини олади. Мазкур таъриф ва ФКда воситачилик шартномаси бевосита тартибга солишга бағишланган бошқа нормаларда ифодаланган ҳолатлар мазкур шартноманинг моҳиятини белгиловчи қуйидаги конструктив белгиларини ажратиб кўрсатиш имконини беради:

Биринчидан, воситачилик шартномаси вакиллик, ишончнома, топшириқ, мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси каби хизмат кўрсатиш шартномаларига киради.

Иккинчидан, воситачилик шартномасининг предметини учинчи шахслар билан тузиладиган битимлар ташкил қилади⁴.

Учинчидан, битим (битимлар) топшириқ кимга берилган бўлса, шу шахс номидан тузилиши лозим. Юқорида таъкидлаганимиздек мазкур ҳолат воситачилик шартномасининг топшириқ шартномасидан ажартиб турувчи энг муҳим жиҳатлардан бири ҳисобланади ва бу қоида ФКнинг 832-моддаси 2-қисмидан келиб чиқади. Мазкур нормага кўра, воситачи томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича, гарчи битимда комитентнинг номи тилга олинган ёки у битимни бажариш бўйича учинчи шахс билан бевосита муносабатларга киришган бўлса ҳам, воситачи ҳуқуқларга эга бўлади ва зиммасига мажбурият олади. Топшириқ шартномасида учинчи шахс учун битим тузаётган шахс (вакил) нинг кимлиги аҳамиятга эга бўлмаса, воситачилик шартномасида, эса аксинча, битимни тузаётган шахс эмас, битим тузиш бўйича топшириқ берган шахснинг кимлиги аҳамият касб этмайди. Зеро, битим бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятни зиммасига олаётган тарафгина контрагент учун аҳамиятли ҳисобланади ва шартномавий жавобгарлик ана шу ҳуқуқ ва мажбуриятни ўз зиммасига олган шахсга юклатилади.

⁴ М.В.Кротовнинг таъкидлашича, воситачилик шартномаси предметини аниқлашда воситачи тузиши лозим бўлган битимнинг предмети ва мазмуни таъсир кўрсатади. Бироқ, восита ҳаракатнинг натижаси ҳисобланган тузилган битимни воситачининг битим тузиш бўйича ҳаракатлари билан аралаштириб юбориш мумкин эмас. Бинобарин, воситачилик шартномаси бўйича воситачининг фаолияти воситачилик фаолиятининг натижаси ҳисобланган битимнинг ўзи эмас, битимни тузишга қаратилган воситачилик хизматлари ҳисобланади. (Гражданское право. Ч.2/ Под.ред. А.П.Сергеева, Ю.К.Толстого.-М.: Проспект, 2000, -584 с.). Мазкур фикрларга қўшилган ҳолда таъкидлаш мумкинки, воситачилик шартномасининг предмети айнан битим тузишга қаратилган самарали ҳаракатлар ҳисобланади. Битимнинг ўзи шартнома предмети эмас, аксинча шартнома предмети бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг иобий натижаси сифатида баҳоланади. Бинобарин, хизмат кўрсатиш шартномаларида ашё, ҳужжат, битим ёхуд моддийлик эмас учинчи шахслар фойдасига қаратилган ҳаракатлар предметни ташкил этади.

Тўртинчидан, воситачилик шартномаси биринчи навбатда комитентнинг манфаатлари учун хизмат қилади ва шу мақсадда тузилади, -деб ҳисобланади. Воситачилик – тадбиркорлик битим бўлиб, шу турдаги бошқа шартномалар каби тегишли тараф (бу ўринда - восита) нинг ягона манфаати ўзи амалга оширган харажатларни қоплаш ва соф фойдани олиш ҳисобланади. Шу муносабат билан қонун чиқарувчи воситачилик шартномаси айнан комитент ҳисобидан амалга оширилишини белгилайди. Бинобарин, битим бўйича олинadиган фойда ва даромаднинг ҳаммаси комитентга тегишли бўлади ва комитент воситачи хизматлари учунгина шартномада келишилган ҳақни тўлайди. Шу билан бирга воситачи томонидан учинчи шахс билан тузилган битим комитент манфаатлари ва фойдасини кўзлаб тузилади ҳамда бу муомала комитентнинг хоҳиш-истаги натижаси саналади.

Бешинчидан, комитент томонидан тузилган битим юзасидан учинчи шахсга нисбатан ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг ўтиши учун талабдан воз кечиш ва воситачи томонидан комитентга қарзни ўтказиш конструкциялари лозим бўлади. Ушбу ҳолат ФКнинг 834-моддаси 5-қисми талабларидан келиб чиқади. Мазкур нормага мувофиқ, воситачи учинчи шахс билан тузган битимни учинчи шахс бажармаган тақдирда, воситачи бу ҳақда дарҳол комитентга хабар бериши, зарур далил-исботларни тўплаши ва таъминлаши, шунингдек комитентнинг талабига кўра бундай битим юзасидан ҳуқуқларни талабларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги қоидаларга риоя қилган ҳолда (ФКнинг 313-317, 319, 320-моддалари) унга топшириши шарт. Бунда ФКнинг 320-моддаси талаблари алоҳида аҳамият касб этади ва воситачига тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг комитентга ўтиши қуйидаги шаклларда амалга оширилади:

- оддий ёзма ёки нотариал шаклда тузилган битимга асосланган талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ўша шаклда амалга оширилиши керак;
- давлат рўйхатидан ўтказиш талаб қилинадиган битим бўйича талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ушбу битимни рўйхатга олиш учун белгилаб қўйилган тартибда рўйхатга олиниши керак;
- ордерли қимматли қоғоз бўйича талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ушбу қимматли қоғозга индоссамент (талаб қилиш ҳуқуқини ўтказиш ёзуви) йўли билан амалга оширилади.

Олтинчидан, битимни воситачи ўз номидан тузиши ҳамда воситачи тузган битим комитент ҳисобидан амалга оширилишининг ўзаро нисбати қуйидаги икки муносабатни аниқ белгилашни талаб қилади: биринчидан –воситачи ва комитент, иккинчидан воситачи ва учинчи шахс ўртасидаги муносабат. Мазкур

муносабатларнинг хусусиятларидан келиб чиқиб, улардан биринчисини ички ва иккинчисини ташқи муносабатлар деб аташ мумкин. Мазкур икки муносабатни тавсифлар экан рус цивилист олими Г.Ф.Шершеневич қуйидагича хулосага келади: учинчи шахслар билан тузиладиган шартноманинг ташқи томонида воситачи мустақил савдо қилувчи ҳисобланади. Учинчи шахслар учун унинг воситачилик мавқеи кўзга ташланмайди ва аҳамиятга эга бўлмайди. Бунда учинчи шахслар воситачига товарни сотишади, ундан сотиб олишади ва воситачининг орқасида сотиб олинган товар пулини талайдиган, воситачи сотган товарлар пулини оладиган яна бир шахс турганлигини билишмайди ва бу ҳолат аҳамиятга ҳам эга бўлмайди. Аксинча, ички муносабатда воситачи комитентга нисбатан фақатгина унинг топшириқларини бажарувчи ҳисобланади. Ташқи муносабатларда воситачи сотувчи, ички муносабатларда эса оддий вакил ҳисобланади⁵.

Дарҳақиқат, воситачи комитент топшириқларини бажарувчи сифатида ҳаракат қилсада, бу ҳолат учинчи шахслар учун маълум бўлмаслиги мумкин. Шу сабабли учинчи шахслар билан муносабатларда воситачи ҳуқуқий муносабатнинг мустақил иштирокчиси сифатида ҳаракат қилади ва фақатгина шартнома бўйича учинчи шахс ўз мажбуриятларини бажаришдан бош тортганда ўз номида бўлган бошқа шахс ҳуқуқларини эгасига қайтаради. Юқорида таъкидлаганимиздек, тузилган битим юзасидан комитентга тегишли бўлган ҳуқуқлар воситачи томонидан талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиг орқали амалга оширилади. Таъкидлаш лозимки айрим давлатлар фуқаролик қончилигида (Масалан, Франция ва Испанияда) воситачилик топшириқ каби битимни комитент (топшириқ берувчи) номидан тузилишига йўл қўйилади ва шу орқали топшириқ ва воситачилик шартномалари ўртасидаги фарқ йўққа чиқарилади. Фикримизча воситачилик ва топшириқ шартномаларининг бундай тартибда ифодаланиши ўзига хос фаолият тури бўлган воситачилик фаолиятини чеклайди ва унинг мустақиллигига путур етказилади. Бу эса ўз навбатида бозор муносабатлари шароитида товар, ишлар ва хизматлар алмашинувига салбий таъсир кўрсатиш билан бирга, ишлаб чиқарувчилар ва сотувчилар ўртасидаги муайян ўзилишларга олиш келиши ва ишончли шерикларнинг алоқаларига путур етказиши мумкин.

Еттинчидан, ўзига берилган топшириқ бўйича учинчи шахслар билан битим тузган вакилдан фарқ қилиб, воситачи ўз номидан ҳаракат қилади ва

⁵ Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права.-Москва. 1999. Том II.-178 с.

бунда комитентнинг ваколатларига мухтож бўлмайди ⁶ . Бироқ бунда воситачилик шартномасидан фойдаланиш билан боғлиқ оқибатлар вужудга келиши учун воситачи айнан воситачилик шартномасини бажариши лозим бўлади. Акс ҳолда битим бўйича олинган ҳуқуқ ва мажбуриятларни бошқа шахсга ўтказиш одатдаги ҳуқуқлар олди-сотди шартномаси сифатида баҳоланади.

Саккизинчидан, юқорида эътироф этилган воситачилик шартномаси бўйича ташқи муносабатларга нисбатан фуқаролик қонунчилиги воситачи учун ҳар қандай битимни тузиш имкониятини белгилайди ва фақатгина қонун ҳужжатлари билан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин бўлган битимларни тузишни тақиқлайди.

Тўққизинчидан, воситачилик шартномаси бўйича шахсий характердаги битимлар тузилиши мумкин эмас. Мазкур ҳолат топшириқ шартномасига нисбатан қўлланилмаслиги ҳам воситачилик шартномасининг ўзига хос жиҳатларидан бирини англатади. Агар топшириқ шартномасида тузилаётган битим топшириқ берувчининг номидан тузилса ва шу сабабли шахсий характердаги шартномалар вакил орқали тузилишига йўл қўйилса, воситачилик шартномасида битимда комитентнинг эмас воситачининг номи кўрсатилиши сабабли шахсий характердаги битимлар бу шартнома орқали тузилмайди.

ХУЛОСА

Эътироф этиш лозимки, воситачилик шартномаси бозор муносабатлари шаротида савдо хизмати кўрсатиш ва контрагентларнинг ўзаро алоқаларини олиб боришларида муҳим ўрин тутаяди. Шу сабабли мазкур шартноманинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш ва унинг амал қилиш механизмини такомиллаштириш долзарб аҳамиятга эга.

REFERENCES

1. Фуқаролик ҳуқуқи. Иккинчи қисм./Ҳ.Раҳмонқулов ва И.Зокировларнинг умумий таҳрири остида.-Тошкент: Илм Зиё, 2008.-465 б.
2. Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права.-Москва. 1999. Том II.-178 с.
3. Брагинский М.И.Витрянский В.В. Договорное право. Договоры об оказании услуг. –М.: Статут. 1999. – 424 с.
4. Иброҳимов, А. А. Ў. (2021). КОРПОРАЦИЯНИ БОШҚАРИШДА ФИДУЦИАР МАЖБУРИЯТЛАР ВА УЛАРНИ ЎЗБЕКИСТОНДА ҚЎЛЛАШ

⁶ Брагинский М.И.Витрянский В.В. Договорное право. Договоры об оказании услуг. –М.: Статут. 1999. – 424 с.

ИМКОНИЯТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 841-853.

5. Ibrohimov, A. A. M. O. G. L., & Nechaeva, E. V. (2022). XALQARO INVESTITSIYA HUQUQIDA MILLIY REJIM VA ENG QULAY SHARTLAR REJIMI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 414-425.

6. Асадов, Ш. Ф. У. (2022). КОНСУЛЬТАЦИОННЫЕ УСЛУГИ: КАК УСЛУГИ ОКАЗЫВАЕМЫЕ НА ВОЗМЕЗДНОМ ОСНОВЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 716-723.

7. Ibrohimov, A. A. M. O. G. L., & Nechaeva, E. V. (2022). XALQARO INVESTITSIYA HUQUQIDA MILLIY REJIM VA ENG QULAY SHARTLAR REJIMI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 414-425.